

A PSZICHOANALÍZIS A GYAKORLÓ ORVOS SZOLGÁLATÁBAN

Ferenczi Sándor dr.-től

A Kassai Magyar Orvosegyesület meghívására Kassán, 1923. febr. 2-án tartott előadás*

Azt a régi magyar mondást, hogy a jó pap holtig tanul, mi orvosok mindig követtük. Minekünk az egyetem sohasem volt más, mint előkészítő iskolánk, amely megadta azt az elméleti alapot, amelyre az élet iskolájában orvosi tudásunk tulajdonképpen épületét ráfektethettük. A gyakorló orvos nem igen szorult azután rá, hogy mélyebbre ható irodalmi tanulmányokkal egészítse ki ismeretkörét és megelégedett azzal, hogy az orvosi szaksajtót figyelemmel kísérve tudomást szerzett a felmerülő tudományos novitásokról.

Néha azonban olyan felfedezések is adódnak, amelyek az iskolában és az életben szerzett tapasztalatokat fenekestől felforgatják, avagy olyan szempontokat nyitnak meg, amelyekre vonatkozólag az orvosnak minden előismerete hiányzik. Ilyenkor mégis rá kell szánnia magát a gyakorló orvosnak, hogy újra a könyveket bújja. És ilyen nagyarányú változása a tudományos felfogásnak az, amelynek egyik részletére akarom ma figyelmüket ráterelni.

Mit kívánt eddig az egyetem a jó orvostól? Azt, hogy ismerje az emberi testnek minden porcikáját, szöveteinek minden mikroszkopikus

* Eredetileg két részletben, csak a *Gyógyászat* 63. évfolyam 23. és 24. számában a 332–333. és a 350–351. oldalakon, 1923. június 10-én és 17-én jelent meg. A Bálint Mihály által összeállított bibliográfiában (*Bausteine Zur Psychoanalyse*, Bd. IV) a 259-es tételszámmal, a magyar címmel és „[Die Psychoanalyse im Dienste des praktizierenden Arztes]” kiegészítéssel szerepel, ezidáig azonban más nyelven nem jelent meg. Az írás nem azonos a Ferenczi halála után megjelent *A pszichoanalízis rövid ismertetése* című kis kötetben (Pantheon kiadása (é.n. [1936]) ugyanezen címen közreadott rövid feljegyzéssel. (A szerk.)

aprólékosságát, a szervek működését, azok együttműködésének módját, a test betegségeit és a testi betegségek gyógyításának eszközeit.

Csak legeslegújabbban kezdenek ráeszmélni arra, hogy ebből a tanítási tervből úgyszólván hiányzik az emberről való tudásnak egyik fele. A tudósoknak végre eszükbe jutott, hogy az embernek nemcsak teste, de lelki élete is van és mikor a figyelem erre ráirányult, az is kiderült, hogy nem lehet jó orvos az, aki a pszichológiában járatlan, s hogy tökéletlen az olyan orvosi mesterség, amely emberismeret híján szűkölködik.

Mi lehet a magyarázata ennek az óriási mulasztásnak? Egyrésztől bizonyára a természettudományi ismeretek túlbecslése a szellemiek rovására, mely a 19. század eleje óta a tudományosságot általában jellemezte, másrészt pedig az, hogy a pszichológia eddigelé nem is volt tudomány, hanem csak egyes különleges tehetségű emberek művészete, melynek módszerei ismeretlenek, titokzatosak és így közölhetetlenek voltak. A lélektan tulajdonképpen művelői a szépirodalmi írók voltak. Ámde ezek tudásukat csak érdekes mesék, drámák, költemények és más művészi alkotások paraboláiba burkolva közölték embertársaikkal.

Akadnak művészlelkű orvosok, akik minden tanítás nélkül is, intuitíve, be tudták magukat érezni az emberek lelkébe is, sőt talán alig van orvos, aki az ilyen magacsínálta lélektudománynak a betegágnál már hasznát ne látta volna. Hány hírneves orvos köszönheti sikereit önérzetes, nyugodt, szelíd vagy erélyes viselkedésének betegével szemben. És ki nem tapasztalta közülünk, hogy a beadott orvosságnál sokszor mennyivel nagyobb hatása van a betegre, még az organikus betegre is, annak a lelki segítségnek hatása, amit az orvosnak barátságos vagy jóakaratóan erélyes szavai, néha a pusztja megjelenése is szerez. De hogy ezt a gyógyszert hogyan kell helyesen adagolni és melyek azok az utak, melyeken ez a szer a hatását kifejti, arról az egyetemen semmit sem tanultunk, annak a kitalálását rábízták az egyesek éleslátására.

A materialisztikus világfelfogás egyoldalúságát újabbban minden téren a spiritualisztikus irányzat kezdi felváltani. A fizikában mint energetika, az élettudományokban mint neovitalizmus és pszichologizmus. A fiziológia és a kórtan ma már nem leírótudományok többé, melyek megelégedtek a tünetek pontos egymásutánjának közlésével; ma már az egyes sejteket, sejtcsoportokat, szerveket s az egész organizmust is úgyszólván lélekkel teljes egyéniségek gyanánt kell elképzelnünk, melyek a rájukrontó ellenségek hatóerőkkel szembeszállnak, individualitásukat azokkal

szemben megvédeni igyekeznek, e célból védekező anyagokat gyártanak, a kártékonyakat, ha lehet, kiküszöbölik, ha nem lehet, azokhoz alkalmazkodni próbálnak. Ezeket a folyamatokat nem tudjuk másképp elképzelni, megérteni, mint hogyha a szervezetnek minden részében olyan energiákat tételezünk fel, amelyeknek hatásmódja legalább is analóg azokkal az érzési, indulati és akarási folyamatokkal, amelyek lelki életünkben ismeretesek előttünk.

A lélektan maga csodálatosképpen sokkal tovább maradt a materialisztikus felfogás hatása alatt, mint az élettudomány ágai. A pszichológusok egyrésze még ma is azt hiszi, hogy közelebb jutott a lelki jelenségek megértéséhez, ha megméri a külső érzéki benyomásokra beálló reakció időtartamát századrészmásodpercekben, vagy ha megvizsgálja, mennyivel szaporodik az agyvelő vértartalma gondolkodás közben, avagy indulatok hatása alatt. Csak lassan-lassan kezdik ők is belátni, hogy ezek a laboratóriumi kísérletek nem sokkal vezetnek túl a fiziológia határán és úgyszólván semmi új adatot nem szolgáltatnak a komplikáltabb lelki működések mivoltának és kialakulásának megértéséhez.

A hipnózis és a szuggesztió jelenségei voltak azok, amelyek először engedték sejteni a lelki tényezők rendkívüli hatását, és pedig nemcsak a pszichikai, hanem a testi működésekre is. Később a francia neurológusok kísérletei hisztériás betegeknél kimutatták a lelki szétesésnek érdekes lehetőségét, vagyis azt a tényt, hogy egy és ugyanazon ember lelki élete úgyszólván részekre hasadhat olyképp, hogy ugyanabban az emberben két vagy három egészen különböző jellemű lélek lakozhatik, amelyek egymást felváltva érvényesülhetnek az illető egyén érzelmeiben és cselekvéseiben. Ezeknek a kuriózumszámba menő adatoknak *Freud* pszichoanalízise adta meg a betetőzését.

A neurotikusok lélekelemzésének, az álmoknak, tévcselekményeknek, az élc különféle fajtáinak, a művészi alkotásoknak és a néplélek produktumainak analitikus vizsgálata kiderítette, hogy nem kell ahhoz betegnek lennünk, hogy, ha kevésbé feltűnően is, ilyen lelki szétesési folyamatok lépjenek fel bennünk. A lelki élet tudat alatt lappangó tényezőinek leleplezése megengedte, hogy az elmebeteg félelmes tüneteinek párhuzamát felismerjük az egészséges ember álmaiban és azt elemeire bontsuk; a normális ember indulatkitöréseiről és kifejező mozgásairól is kiderült, hogy azok ugyanolyan mechanizmusnak köszönhetik létüket, mint a hisztériások testi tünetei; a társadalmi élet számos fonákságában,